

NÁPADNÍK PRO PRÁCI S DÍTĚTEM PŘED NÁSTUPEM DO ŠKOLY

ÚVOD

EDUKATIVNÍ SKUPINKY

Práce v edukativně-stimulačních skupinách pomáhá snižovat rizika specifických poruch učení, je prevencí školního neúspěchu, děti se učí pracovat formou skupinové práce za spoluúčasti rodiny. Důraz je kladen na rozvoj jednotlivých schopností dítěte potřebných pro úspěšné zvládnutí čtení, psaní a počítání, rozvoj myšlení, řeči, soustředění, ovládnutí emočních a volních procesů, sociální zrání.

Kurzy jsou zaměřeny na rozvoj zrakového a sluchového vnímání a paměti, grafomotoriky, řeči, matematických představ, prostorové a pravolevé orientace, pozornosti u dětí před nástupem do školy, seznámení dětí s prostředím školy, s jinou autoritou, rozvoj dovedností – udržet pozornost potřebnou dobu, trpělivost, sebekázeň, vzájemnou komunikaci ve skupině, podpora sociálních dovedností, větší informovanost rodičů o školní zralosti, náhled rodičů na jejich dítě ve skupině jiných dětí, připravenost dítěte na školu.

Dalším přínosem skupin je postupné seznamování s prostředím, kde bude vzdělávání od září probíhat, vzájemné poznávání dětí i rodičů a postupná adaptace ještě před zahájením školní docházky. Škola Labyrinth edukativně-stimulační skupinky rovněž pojímá jako další možnost, jak se děti a rodiče mohou seznamovat s budoucími pedagogy, partnery a stylem výuky. Skupinky jsou příležitostí, jak rodičům poskytnout podporu a odborné rady a jak společně pracovat na učící se komunitě.

Během edukativních skupinek jsou nabízeny individuální konzultace s rodiči a také diskuze s odborníky. Rodičům jsou v programu doporučovány materiály a cvičení na rozvoj určitých schopností a dovedností.

ROLE RODIČŮ V PODPOŘE DÍTĚTE PŘED NÁSTUPEM DO ŠKOLY

Rodiče mají v přípravě dítěte na školní docházku velmi důležitou roli. Ovlivňují nejenom vývoj dítěte, ale také jeho postojovou rovinu. Pokud rodiče komunikují s budoucími pedagogy a účastní se edukativních skupinek, mohou děti sledovat, jak v lekcích pracují a jak se chovají. To často pomáhá v nalezení vhodného přístupu ke svým dětem, ale také jako vzor dílčích aktivit v domácím prostředí. Rodiče mohou sledovat zapojení dítěte do skupiny, jeho práci i odolnosti při případném neúspěchu.

OBLASTI ŠKOLNÍ ZRALOSTI

PŘEDČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

Základní pojmy

Předčtenářská gramotnost – schopnost dítěte vnímat text sluchem, zrakem, reflektovat význam textu kresbou, dramatizací, zvukem, emocemi; příznačná pro období předškolní, dítě zatím neumí číst

Čtenářská gramotnost – schopnost dítěte číst psaný text s porozuměním, vyvodit z něho závěry, získat z přečteného textu informace pro svou vlastní potřebu i pro potřeby svého vzdělávání a celoživotního učení

Čtenářství – záměrná plánovitá činnost rozvíjení četby za pomoci vzdělávacích a volnočasových zařízení; projev osobnosti každého dítěte

Četba – proces vnímání textu a vybavování určitých představ; podle prof. J. Trávníčka „hodnotový vztah ke knihám a jejich výběru; nejde o vztah jednorázový, nýbrž takový, který musí být určitou dobu rozvíjen a udržován“

Charakteristika předčtenáře

- Čtenářské chování

Předčtenář si začíná vybírat materiály ke čtení zejména podle ilustrací, přebalu a dalších pro něj důležitých znaků, má své oblíbené knihy.

- Čtenářská odezva

Samostatně projevuje zájem o knihy, zaujatě si je prohlíží, nosí je rodičům.

- Porozumění textu

Převypráví známý text tj. takový, který slyšel vícekrát; řekne (s oporou o ilustraci v knize), o čem přečtený text byl (postavy, co podstatného se stalo).

Nakladatelství podporující edičně rozvoj předčtenářské gramotnosti a čtenářství:

Albatros – <http://www.albatros.cz/uvod/>

- ediční řada *Čtyři stupně ke čtenářství*

Argo – <http://www.argo.cz/detske/>

- MÍKOVÁ, Marka. *Jonáš spěchá domů*. Vydání první. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1626-7.

Amenius – <http://amenius.cz/>

- KAVKOVÁ, Martina. *Jak zvířátka pekla koláče*. 1. vyd. Jince: Amenius, 2010. ISBN 978-80-903900-8-9.

Baobab – <http://www.baobab-books.net/>

- MRÁZKOVÁ, Daisy. *Můj medvěd Flóra*. Praha: Baobab, 2007. ISBN 978-80-903276-1-0.

Egmont – <http://www.egmont.cz/knihy/>

- zaměřeno na knižní a časopisecké zpřístupnění komiksových i animovaných „světových“ postav a příběhů

Meandr – <http://www.meander.cz/>

- **interaktivní publikace:** Konárková, Marcela. Chrobákovy trampoty - odkaz na videoupoutávku: <https://www.youtube.com/watch?v=FpS7XGDzS8Q>
 - iOS- <http://itunes.apple.com/app/id989822673>
 - Android - <https://play.google.com/store/apps/details?id=air.cz.paska.chrobaci>

Svojtka & Co. – <http://www.svojtka.cz/>

- BENTLY, Peter. *Zajíček si moc rád čte*. První české vydání. Praha: Svojtka & Co., 2014. ISBN 978-80-256-1572-0.

Časopisy pro předčtenáře a začínající čtenáře

Čtyřlístek, Mateřídouška, Omalovánky Moudré Sovy, Sluníčko, Raketa aj.

Knihy pro rodiče, které zajímá tematika rozvoje předčtenářské gramotnosti a čtenářství

MIKULKA, Alois. *Aby se děti divily*. Praha: Jonathan Livingston, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87835-73-9.

SVOBODA, Pavel. *Cvičení pro rozvoj čtení: pro začínající čtenáře a děti se specifickými poruchami učení*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0196-0.

TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

TRÁVNÍČEK, J. *Čteme?* Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize. Host, Brno 2008. ISBN 978-80-7294-270-1

Zdroje rozšiřujících informací ke čtení a čtenářství dostupné online:

Portál Čítárny se sekci První čtení – <http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro->

[deti/prvni-cteni](#)

- více než 90 tipů na knihy určené k rozvoji předčtenářské gramotnosti a čtenářství

Časopis Kritická gramotnost

- elektronická verze, pro učitele i rodiče
- <http://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/projekt/pedagogicke-inspirace/casopis-kriticka-gramotnost>

Výzkum: Čtenářství, jeho význam a podpora—<http://www.skipcr.cz/dokumenty/ctenarstvi.pdf>

- výzkum teorie a praxe (komparativní studie ČR a Německa), Svaz knihovníků a informačních pracovníků, Praha 2008

Tematická zpráva České školní inspekce: Podpora rozvoje čtenářské gramotnosti v předškolním a základním vzdělávání (ČŠI, 2011)

- č. j.: ČŠIG-460/11-G21 - www.csicr.cz/getattachment/e5a7e29e-c7d7-42ce-b799-92b6db635930

Další možnosti pro rozvíjení předčtenářské gramotnosti a čtenářství:

Poslech audioknihy, činnost s interaktivní publikací, zhlédnutí dramatizace knihy, práce s e-knihou (e-čtečka), návštěva vzdělávacích aktivit pořádaných knihovnou aj.

MOTORIKA

- hrubá motorika (celková pohyblivost, koordinace pohybů, držení rovnováhy),
- jemná motorika (sebeobslužné dovednosti, pohyby prstů, obratnost prstů),
- grafomotorika (kresba, psaní),

HRUBÁ MOTORIKA

Hrubou motoriku s dětmi procvičujeme v rámci tělovýchovných chviliek, hudebně-pohybových aktivit, procházek v přírodě... Taktéž doporučujeme rodičům, aby svým dětem umožnily dostatek pohybových aktivit – jízda na kole, bruslích, turistika, plavání, průlezky apod.

Vhodné jsou pohybové aktivity na protažení a zlepšení celkové koordinace. Využíváme taktéž

práce s pravou a levou stranou těla –pravou ruku na levé koleno, levou nohu na pravou nohu apod.

Koordinace pohybu - chůze po čáře, kladině, stoj na špičkách, skok a přeskok na levé noze, na pravé noze, sounož.

Zdroj:<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/15947/JAK-ROZVIJET-MOTORIKU-V-PRIPRAVNE-TRIDE---1-DIL.html/>

JEMNÁ MOTORIKA

Rukodělné činnosti

Navlékání korálků, knoflíků, těstovin, plodů

Přišívání knoflíků, prošívání látky

Modelování pomocí plastelíny, hlíny, těsta – hmota se mačká, uždibuje, slepuje, válí

Malování prstovými barvami, temperovými a vodovými barvami

Obtiskování razítek, vlastní výroba tiskátek

Mačkání papíru

Stříhání

Vytrhávání z papíru

Lepení

Skládání z papíru

Úkony spojené se sebeobsluhou

Zapínání knoflíků, zipů, přezky, navlékání ponožek, oblékání

Oblékání panenek

Stavebnice, společenské hry

Práce s různorodými stavebnicemi – je vhodné se vzrůstající koordinací pohybů vyhledávat stavebnice s menšími dílky

Skládání kostek

Skládání mozaiky

Společenské hry

Pomoc při každodenních činnostech

Hnětení těsta, vykrajování, míchání, krájení zeleniny, přesypávání, mletí koření

Věšení prádla

Zamykání, odemykání, rozsvěcení světel

Listování v knize po jednotlivých listech

Motání klubíček vlny

Šroubování – uzávěry lahví

Práce s nářadím

GRAFOMOTORIKA

Grafomotorika je soubor psychomotorických činností, které jsou vykonávány při psaní a kreslení. Při psaní je potřeba vykonávat účelné pohyby, které jsou založeny na koordinaci oka a ruky. Při vývoji grafomotoriky se tato koordinace zdokonaluje a umožní dítěti spontánní grafický projev a později i psaní. Dítě vidí svět kolem sebe, dokáže uchopit psací náčiní a graficky svět ztvárňovat.

Dítě má motivaci zaznamenat významné zážitky a dojmy. Kvalita grafického projevu se zdokonaluje a ruka se při činnosti uvolňuje. Dítě se učí koncentrovat, aby dokázalo uskutečnit své záměry.

Kolem pátého roku je potřeba, aby ruka byla již vyhraněná a dostatečně uvolněná. Dítě by mělo dokázat **držet tužku pevně ve třech prstech, ale netlačít na ní.**

Správná poloha těla při psaní

Poloha těla při psaní ovlivňuje pohyblivost jednotlivých kloubů paže a jejich vzájemné propojení. Při sezení by měla být chodidla opřená o zem nebo podložku, tak je zajištěna stabilita. Výška pracovní desky by měla dítěti dosahovat asi do půlky hrudníku, tělo je mírně nakloněné dopředu, ale nemělo by se o desku opírat, je rovnoběžně s hranou stolu. Jedna ruka drží tužku, druhá je volně položená na stole rovnoběžně s tělem a hranou stolu a přidržuje papír. Dítě by mělo mít ramena ve stejné výšce, hlavu mírně skloněnou v ose páteře, oči ve vzdálenosti od papíru asi 25-30 cm.

Vhodné aktivity:

- kreslení na velké formáty
- vybarvování
- kreslení prstem do mouky

PSACÍ POMŮCKY

Zdroj: <http://www.grafomotorika.eu/>

Zde si můžete také přečíst hodnocení psacího náčiní vhodného pro děti v první třídě:

<http://www.grafomotorika.eu/test-psacich-pomucek-2015/>

SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ

Sluchové vnímání a především sluchovou paměť rozvíjíme nejlépe básničkami, písničkami, rozpočítadly. Rodiče by dítěti měli pravidelně číst, dítě by mělo vydržet naslouchat čtenému textu a alespoň rámcově ho reprodukovat.

Vhodná jsou rytmická cvičení, kdy dítě opakuje rytmus pomocí tužky, hůlek, tleskáním, dupáním. Předškolák by měl zvládnout poznat počáteční hlásku slov a rozlišit slova zvukově podobná (buben – pupen, holinky-hodinky).

Vhodné aktivity:

Probudí nás hláska...

Dítě dělá, že spí, a probudit ho může pouze slovo začínající na určenou hlásku.

Tetička z Číny

Přijela tetička z Číny a přivezla kouzelný kufř, který obsahuje různé dárky. První dítě začne: Přijela tetička z Číny a dovezla mi... řekne slovo (dárek z kufřu), druhé dítě zopakuje slovo prvního dítěte a přidá nové slovo – další dárek...atd. Pokud si dítě (rodič) nezapamatuje všechna předchozí slova, začíná hra znovu.

Tleskni, když uslyšíš slovo...

Rodič čte dítěti pohádku, povídku z knížky. Pokud dítě uslyší slovo, na kterém se na začátku čtení domluvili, tleskne.

VNÍMÁNÍ PROSTORU

Dítě by mělo rozumět pojmům nahoře, dole, vpředu, vzadu, předložkovým vazbám nad, pod, vedle, u, za, před, mezi. Vhodné je trénovat tyto pojmy nejprve na vlastním těle, později v prostoru a nakonec na obrázku. Po zvládnutí těchto pojmů nacvičujeme s dítětem pojmy vlevo, vpravo, rovněž nejprve na vlastním těle.

Prostorovou orientaci rozvíjíme pohybem v prostoru, prací se stavebnicí podle fantazie i podle návodu, rukodělnou činností, kresebným diktátem (dítěti diktujeme - namaluj kytičku vpravo nahoru, vlevo dolů domeček...).

MATEMATICKÉ PŘEDSTAVY

Při rozvíjení matematických představ začínáme procvičováním pojmů – malý-velký, krátký-dlouhý, úzký-široký, nejmenší, největší, málo-hodně. Nacvičujeme třídění předmětů podle různých kritérií – podle velikosti, barvy, tvaru.

Před vstupem do školy by dítě mělo zvládnout číselnou řadu do šesti, poznat geometrické tvary- čtverec, obdélník, trojúhelník, kruh, pochopit pojmy více, méně, stejně.

Matematické představy rozvíjíme vždy manipulací s konkrétními předměty.

Aktivity:

Dítě má před sebou dvě hromádky kostek – určuje, kde jich je více, méně kostky v řadě – dítě nám podává první kostku, poslední kostku...

dítě třídí kostky podle barvy, velikosti, tvaru...
Stolní hry: např. Člověče nezlob se, Monopoly

ŘEČ

V šesti letech by dítě mělo mluvit srozumitelně, gramaticky správně. Mělo by umět smysluplně vyjádřit to, co vnímá. Pro rozvoj řeči je nejvhodnější, vedeme-li dítě k častému mluvení, vypravování.

Aktivity:

trénujeme s dítětem slova protikladná – světlo-tma, malý-velký
trénujeme synonyma – řekni to jinak (dívka-holčička, hubený-štíhlý...)
trénujeme slova nadřazená, podřazená – řekni jedním slovem – banán, jablko, hruška...(ovoce), vyjmenuj dopravní prostředky...
tvoření rýmů
řazení obrázků podle děje a popisování obrázků
hádky

V případě špatné výslovnosti je vhodné s pomocí logopeda odstranit tyto potíže před nástupem do školy.

Zdroj: Mgr. Eva Šplíchalová: Prevence školní neúspěšnosti v předškolním věku a po nástupu dítěte do školy. 2011.

Labyrinth — základní škola, s. r. o.
Žerotínovo náměstí 6, 602 00 Brno
IČ 03972071
www.labyrinthschool.org

RNDr. Břetislav Svozil, Ph. D.
ředitel laboratorní školy Labyrinth
svozil@openschoolspace.eu
+420 730 151 077

Mgr. Monika Mandelíčková, Ph. D.
koordinátorka laboratorní školy Labyrinth
mandelickova@openschoolspace.eu
+420 732 745 933